

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 25. travnja 2024.
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

NAPOMENA

Od: Predsjedništvo
Za: Odbor stalnih predstavnika / Vijeće

Predmet: Žene u javnom životu
– *rasprava o politikama*

Za delegacije se u prilogu nalazi napomena koju je predsjedništvo izradilo u okviru pripreme za raspravu o politikama o navedenoj temi na sastanku Vijeća EPSCO 7. svibnja 2024.

Žene u javnom životu

Rasprava o politikama

Povećanje zastupljenosti žena u donošenju odluka

Rodna ravnopravnost ljudsko je pravo i temeljno načelo EU-a, sadržano u Ugovorima i Povelji o temeljnim pravima. Cilj je ostvariti Uniju ravnopravnosti, u kojoj žene i muškarci, djevojčice i dječaci u svojoj raznolikosti mogu slobodno kročiti životnim putem koji odaberu, imaju jednake mogućnosti za napredak i mogu ravnopravno sudjelovati u našem europskom društvu i voditi ga.

Zahvaljujući snažnijoj političkoj predanosti u tom području Europska komisija daje primjer svojim prvim rodno uravnoteženim Kolegijem povjerenika i prvom povjerenicom nadležnom za ravnopravnost. Sve su institucije EU-a tijekom aktualnog mandata postigle znatan napredak putem zakonodavnih inicijativa za poticanje rodne ravnopravnosti u svim dimenzijama. Demokratski procesi i političke stranke u svojim strukturama moraju pratiti taj napredak, biti uključivi i odražavati raznolikost europskog društva.

Međutim, unatoč dugotrajnim naporima i neosporivom napretku, žene su i dalje nedovoljno zastupljene na većini razina donošenja političkih odluka i u drugim područjima javnog života, osobito na ministarskim i drugim izvršnim položajima. Podaci na razini Europske unije, koje je dostavio Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE), pokazuju da žene u prosjeku čine 39,5 % zastupnika u Europskom parlamentu i 32,8 % zastupnika u nacionalnim parlamentima država članica EU-a, uz velike geografske razlike. Žene se u prosjeku nalaze na samo 32,9 % viših ministarskih položaja i čine tek 35,7 % članstva u regionalnim skupštinama. Potpuni paritet ili rodna ravnoteža u političkoj zastupljenosti postoji samo u šačici država članica EU-a.

Štoviše, podaci su mnogo manje ohrabrujući ako pogledamo rodnu ravnotežu u parlamentima i lokalnim i regionalnim vijećima kada su posrijedi uloge predsjednika i predsjednika parlamentarnih tijela ili ključni položaji čiji se nositelji ne biraju na izborima. I dalje postoji rodna segregacija u resorima ministara i članstvu u parlamentarnim radnim tijelima, pri čemu postoje oni u kojima tradicionalno prevladavaju muškarci (obrana, financije) i oni s većim udjelom žena (socijalna politika, obrazovanje), što je čvrsto povezano sa zakonodavnim i proračunskim posljedicama i ide u korist politika kojima dominiraju muškarci.

Iz intersekcijske perspektive brojke o sudjelovanju žena iz etničkih manjina, LGBTQIA+ osoba ili žena s invaliditetom nisu potpune, no ipak upućuju na vrlo niske udjele, što ukazuje na ograničenu zastupljenost manjinskih skupina i njihovih gledišta.

Prepreke jednakoj zastupljenosti žena na političkim i izvršnim položajima

U području donošenja političkih odluka žene se suočavaju s preprekama koje su ugrađene u različite kulturne, gospodarske i političke kontekste i izborne sustave.

Prvo, postoje **poznate dugogodišnje prepreke koje žene i dalje sprečavaju u preuzimanju položaja na kojima se donose političke odluke ili ih od toga odvraćaju**, kao što su:

- rodni stereotipi i rodne predrasude ukorijenjeni u općoj kulturi, koji i dalje negativno utječu na žene. Odgoj dječaka i djevojčica te negativni stereotipi o ženama i muškarcima, među ostalim u medijima, dodatno ograničavaju zanimanje žena za položaje moći i njihove profesionalne težnje da tijekom karijere dođu na takve položaje;
- politička kultura kojom dominiraju muškarci u strankama i političkim institucijama. Način koji su političke stranke, koje daju pristup političkim funkcijama, organizirane, primjerice u smislu postupaka zapošljavanja, primanja i odabira, negativno utječe na mogućnosti žena da dođu na vodeće položaje;
- pitanje skrbi i ravnoteže između poslovnog i privatnog života. Mnoge žene na vodećim položajima suočavaju se s golemim radnim opterećenjem i vremenskim pritiscima, dok je odgovornost za rad u kućanstvu i skrb o djeci i starijim osobama i dalje neravnomjerno raspoređena;

- neravnomjerna raspodjela ključnih resursa kao što su vrijeme, financijska sredstva i političke mreže.
- sami politički sustavi, koji mogu djelovati kao potencijalna institucionalna prepreka. Sustavi većine manje su učinkoviti u promicanju izbora kandidatkinja od političkih sustava koji se u potpunosti temelje na razmjernoj zastupljenosti ili uključuju element proporcionalne zastupljenosti.
- medijsko praćenje političarki i čelnica i dalje je rodno pristrano, pri čemu političarke dobivaju znatno manje pozornosti (17 % manje od muškaraca), a izvješćivanje o njima često odražava rodne stereotipe (Van der Pas i Aldering, 2020.);
- nedostatak ženskih uzora koji proizlazi iz navedenih prepreka.

Drugo, pojavile su se nove, zahtjevne prepreke koje sprečavaju žene da ostanu na položajima na kojima se donose političke odluke ili ih prisiljavaju da ih prerano napuste, pri čemu vrijedi sljedeće:

- Nasilje i uznemiravanje političarki, ali i drugih žena na vodećim položajima, imaju odvrćajući učinak na sve žene koje razmišljaju o karijeri u javnom životu. Mnoge političarke i čelnice odlaze prije kraja svojeg mandata ili ne ostaju dugo na vlasti.
- Sve je veći problem razina zlostavljanja i nasilja nerazmjerno usmjerenoga na žene u politici i javnom životu samo zato što su žene. Dok se muškarci uglavnom suočavaju s općenitijim i političkim zlostavljanjem, političarke se suočavaju sa zlostavljanjem motiviranim njihovim rodnim identitetom, a političarke iz etničkih manjina izložene su najvišim razinama zlostavljanja.
- Još su jedan razlog za zabrinutost svjedočanstva sadašnjih i bivših političarki koje su nakon pokreta #MeToo progovorile o svojem osobnom iskustvu sa seksualnim uznemiravanjem. Još uvijek nedostaje unutarnjih mjera za zaštitu od seksizma, uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja te za učinkovito prijavljivanje i preuzimanje odgovornosti u strankama i parlamentima. Kandidatkinje i zastupnice u parlamentima također upozoravanju na nedostatak potpore i međustranačke solidarnosti kada se nađu na meti zlostavljanja.

- Istraživanja pokazuju da su političarke do tri puta izloženije napadima nego političari, posebno na internetu (Daniele, Dipoppa, Pulejo, 2023.). Nasilje nad ženama koje se nalaze na položajima na kojima se donose odluke rašireno je i sve se više premješta u virtualni svijet, a uključuje i nove oblike, poput računalno generiranih golih fotografija i videozapisa izrađenih bez pristanka (uvjerljive krivotvorene intimne fotografije, nezatraženo slanje seksualno eksplicitnih materijala (engl. *cyberflashing*)) ili uhođenja na internetu. Međutim, iako je nasilje na internetu već samo po sebi vrlo zastrašujuće i traumatično, nakon njega može slijediti i nasilje izvan interneta, koje u ekstremnim slučajevima može dovesti i do femicida, poput ubojstva parlamentarne zastupnice Jo Cox u Ujedinjenoj Kraljevini. LGBTQIA+ osobe i manjinski kandidati također su nerazmjerno često mete nasilja.

Mehanizmi za promicanje rodne ravnopravnosti na političkim položajima

Nedovoljna zastupljenost žena u donošenju odluka složeno je pitanje. Mjere koje treba poduzeti ne odnose se samo na izborni sustav ili političke stranke, već je njihov opseg širi te uključuje i politike za postizanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života i politike za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja kako bi se potpomogla ravnopravnija raspodjela odgovornosti za skrb i kućanskih obveza te prevladali rodni stereotipi. Studije pokazuju da je za povećavanje i osiguravanje prisutnosti žena na vlasti i potpuno iskorištavanje njihovih talenata potrebno stvoriti uključivo okruženje za sve, što uključuje i žene iz skupina u nepovoljnom položaju. Kako je navedeno u Komisijinoj Strategiji za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025., žene su heterogena skupina, a mogu se suočiti s intersekcijom diskriminacijom na temelju nekoliko osobina¹. Na primjer, žene s invaliditetom često se suočavaju s izazovima u ostvarivanju svojih prava, među ostalim pri sudjelovanju na izborima i angažmanu u političkim procesima i postupcima donošenja odluka.

¹ Prema članku 10. UFEU-a pri „utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti, Unija je usmjerena borbi protiv diskriminacije na temelju spola, rase, etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije”.

U Strategiji za rodnu ravnopravnost podsjeća se i na važnost jednakih mogućnosti sudjelovanja jer su ključne za predstavničku demokraciju na svim razinama. Komisija se obvezala da će u suradnji s Europskim parlamentom, nacionalnim parlamentima, državama članicama i civilnim društvom promicati sudjelovanje žena u svojstvu glasača i kandidata na izborima za Europski parlament 2024., među ostalim financiranjem i promicanjem najboljih praksi. Komisija je preuzela i konkretne obveze u vezi s višim položajima u vlastitoj upravi i podupiranjem država članica u razvoju i provedbi djelotvornijih strategija za povećanje broja žena na položajima na kojima se donose odluke.

Kada je riječ o širem pitanju povećanja uključivosti radnih okružja, fleksibilni radni uvjeti za roditelje i pružatelje skrbi predviđeni su u Direktivi 2019/1158 o ravnoteži između poslovnog i privatnog života, uz Direktivu 2006/54/EZ o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada, kojom je predviđena veća zaštita od rodne diskriminacije.

Preporuka Komisije o uključivim i otpornim izbornim postupcima iz 2023. sadržava preporuke o rodnoj ravnopravnosti i niz relevantnih mjera upućenih državama članicama.

Cilj je nedavno donesenog Akta o digitalnim uslugama i predstojeće Direktive o suzbijanju nasilja nad ženama bolje zaštititi korisnike tako da se zaštite temeljna prava na internetu, uspostavi snažan okvir za transparentnost i odgovornost za internetske platforme te osigura jedinstven, ujednačeni okvir za cijeli EU. Tako se, među ostalim, velike internetske platforme obvezuje da poduzmu djelotvorne mjere za smanjenje sistemskih rizika, među ostalim u pogledu nezakonitog govora mržnje ili nasilja nad ženama na internetu. Direktiva o zaštiti od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja za cilj ima bolje zaštititi političare, novinare, aktiviste i druge osobe od prijetnji neosnovanim i zlonamjernim pravnim postupcima kako bi se uštkalo osobe koje rade u javnom interesu.

Nedavno postignut dogovor o Direktivi o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji znači da će države članice morati uspostaviti nove alate za borbu protiv nasilja i govora mržnje protiv žena na internetu i izvan njega, u čemu će važnu ulogu imati internetske platforme.

Sljedeće godine obilježava se 30. godišnjica Pekinške deklaracije i Pekinške platforme za djelovanje za žene, razvoj i mir iz 1995. U Pekinškoj platformi za djelovanje podsjeća se da je jednakost u donošenju odluka ključna za osnaživanje žena. Osim toga, Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (Konvencija CEDAW) utvrđuje se pravo na sudjelovanje u javnom i političkom životu, zajedno s obvezom poduzimanja svih odgovarajućih mjera za ukidanje diskriminacije žena u političkom i javnom životu te obvezom osiguravanja da žene pod jednakim uvjetima kao i muškarci imaju pravo glasovati i kandidirati se na izborima, sudjelovati u javnim poslovima, obnašati javne dužnosti i funkcije te sudjelovati u relevantnim aktivnostima civilnog društva.

Predstojeća rasprava bit će prilika za razgovor o mehanizmima i mjerama potrebnima za promicanje rodne ravnopravnosti u donošenju odluka na razini EU-a i na nacionalnoj razini. To bi moglo uključivati institucionalne i strukturne mjere na nacionalnoj razini, kao što su reforme izbornih sustava, obvezujuće ili dobrovoljne stranačke kvote, rodnu ravnotežu u upravljačkim tijelima izbornih tijela, povezivanje dodjele javnih sredstava za političke stranke s rodnim paritetom, redefiniranje radnih struktura i promicanje rodno osviještenih politika, uključujući bolje prikupljanje podataka, ali i osposobljavanje, mentoriranje, financiranje i druge oblike potpore za kandidatkinje, posebno mlade žene i žene iz nedovoljno zastupljenih manjinskih skupina. S obzirom na seksizam, uznemiravanje i nasilje kojima su posebno izložene političarke, pozornost bi trebalo posvetiti i mjerama za borbu protiv rodnih stereotipa, govora mržnje i uznemiravanja na internetu i izvan njega.

S obzirom na predstojeće izbore za Europski parlament belgijsko predsjedništvo u okviru napora koje ulaže u povećanje vidljivosti politike rodne ravnopravnosti u Vijeću, predlaže ovu temu za raspravu i razmjenu iskustava i primjera najbolje prakse, u cilju jamčenja sigurnog i ravnopravnog okružja za žene u javnom životu.

S obzirom na navedeno, ministri i ministrice pozivaju se da održe raspravu o politikama na temelju sljedećih pitanja:

- 1. Koje je strategije i mehanizme na nacionalnoj razini uspostavila vaša zemlja kako bi se povećala zastupljenost žena u donošenju odluka i potaknula rodna ravnopravnost na vodećim položajima?*
- 2. Koje se inicijative mogu poduzeti na razini EU-a kako bi se postigao navedeni cilj?*